

OKOLINSKA POLITIKA U Funkciji očuvanja zaštićenih područja na primjeru SP Prokoško jezero

Nedžada Tolja, MA, email: nedzada.je@live.com

Irma Hodžić, MA, email: irmakazija@hotmail.com

Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: BiH na putu prema EU kao jedan od preduslova ima i stavljanje pod odgovarajući režim zaštite, u skladu međunarodnim propisima, približno 20% nacionalne teritorije kroz NATURA 2000 program. Zaštićena područja predstavljaju temelj održivom razvoju. Plan upravljanja zaštićenim područjem omogućava racionalno iskorištavanje prirodnih vrijednosti. Odgovorna okolinska politika, obrazovanje i vaspitanje za zaštitu okoline postavlja se kao najvažniji zadatak, budući da neposredno utiče na stvaranje ekološke svijesti. Tu su još važni blagovremeno i vjerodostojno informisanje, zakonska regulativa i okolinski opravdana ulaganja. U Bosni i Hercegovini zaštićena područja su i dalje nisko na listi prioriteta, međutim postoje primjeri gdje se kroz pozitivan uticaj lokalne zajednice zaštićenim područjima upravlja na adekvatan način s ciljem očuvanja biološke i geološke raznolikosti. Usljed destruktivnog antropocentričnog djelovanja s jedne strane, i uticaja ljubitelja prirode, istraživača i predstavnika nevladinog sektora s druge strane vodeći se idejom očuvanja prirodnih resursa općina Fojnica je pokrenula niz aktivnosti koje će dati veliki doprinos u stvaranju ambijenta održivog razvoja zaštićenog područja. Ovim radom se želi prikazati presjek stanja Prokoškog jezera, procesi odgovorne okolinske politike i planovi za naredni period. Takođe se žele zainteresirati svi akteri koji mogu doprinijeti stvaranju ambijenta održivog razvoja SP Prokoško jezero, kao i stvaranje atraktivne turističke destinacije.

Ključne riječi: zaštićena područja, okolinska politika, plan upravljanja, Prokoško jezero

ENVIRONMENTAL POLICY IN THE FUNCTION OF PRESERVING PROTECTED AREAS IN THE CASE SP PROKOŠKO LAKE

Abstract: Bosnia and Herzegovina on its path towards the EU, as one of the preconditions has to put adequate protection in accordance with international regulations, about 20% of the national territory through the NATURA 2000 program. Protected areas are the basis of sustainable development. Protected area management plan allows the rational use of natural resources. Responsible environmental policy, education and upbringing for environmental protection is set as the most important task, since it directly affects the creation of ecological awareness. Also, very important are timely and credible information, legislation and environmentally justified investment. In Bosnia and Herzegovina, protected areas are still low on the priority list, but there are examples where through the positive impact of the local community protected areas are managed adequately in order to preserve the biological and geological diversity. As a result of the destructive anthropocentric activity on the one hand, and the influence of nature lovers, researchers and representatives of non-governmental sector on the other hand leading to the idea of preserving the natural resources the municipality Fojnica has launched a series of activities that will make a major contribution in creating an environment for sustainable development of the protected area. This paper will show the cross-section of Prokoško lake, processes of responsible environmental policies and plans for the coming period. Also, to engage all actors who can contribute to create the environment for sustainable development SP Prokoško lake, as well as creating an attractive tourist destination.

Keywords: protected areas, environmental policy, management plan, Prokoško lake

1. UVOD

BiH na putu prema EU kao jedan od preduslova ima i stavljanje pod odgovarajući režim zaštite, u skladu međunarodnim propisima, približno 20% nacionalne teritorije kroz NATURA 2000 program. To nalaže efikasne mjere kompleksne evaluacije prirodnih vrijednosti ukupne teritorije, odnosno adekvatnu procjenu tzv. “nultog” stanja biodiverziteta na svim nivoima iz čega će proizaći konkretni pravci djelovanja i aktivnosti koje će integrisati biološko-ekološke, ekonomske, društvene i političke interese u ukupnom razvoju BiH, obzirom da biološko-ekološka dimenzija prirode nikada nije bila toliko jakim instrumentom u upravljanju cjelovitim razvojem države, pa i projektovanjem regionalnih i globalnih obrazaca razvoja i mogućnosti izlaska svijeta iz postojeće ekološko-ekonomske krize. Zaštićena područja predstavljaju temelj održivom razvoju. Plan upravljanja zaštićenim područjem omogućava racionalno iskorištavanje prirodnih vrijednosti. U Bosni i Hercegovini zaštićena područja su i dalje nisko na listi prioriteta, međutim postoje primjeri gdje se kroz pozitivan uticaj lokalne zajednice zaštićenim područjima upravlja na adekvatan način s ciljem očuvanja biološke i geološke raznolikosti. Naime, radi se o Spomeniku prirode Prokoško jezero na lokalitetu planine Vranica. Pomenuti lokalitet je područje koje posjeduje prirodne vrijednosti koje se rijetko susreću u Evropi pa i šire, ali više od deset godina usljed neadekvatne primjene zakonskih rješenja Prokoško jezero je bilo izloženo progresivnom antropocentričnom uticaju. Brojni istraživači, ljubitelji prirode kao i predstavnici nevladinog sektora vodili su kampanje koje su imale za cilj spasiti ove prirodne ljepote, te su potakli lokalnu zajednicu, općinu Fojnicu na vlastitu spoznaju i značaj zaštite prirodnih područja te je ista počela voditi odgovornu politiku prema prirodnim blagodatima i preuzela nadležnosti upravljanja SP Prokoško jezero.

Shodno tome cilj ovog rada jeste predstavljanje SP Prokoško jezero kao i presjek stanja od progresivnog antropocentričnog uticaja nesavjesnih građana do blagog biocentričnog uticaja lokalne zajednice koja ima za cilj svrsishodnim djelatnostima primjeniti adekvatan model upravljanja zaštićenim područjem s ciljem očuvanja biološke i geološke raznolikosti.

2. PREGLED RANIJIH ISTRAŽIVANJA

Područje planine Vranice, a ujedno i područje Prokoškog jezera predstavlja pravi prirodni rezervat. Kao osnovni razlozi ogromnog prirodnog bogatstva ističu se:

- Izoliranost ovih područja je dovela do razvoja visokog nivoa lokalnog endemizma,
- Planinska područja se odlikuju i visokim stepenom diverziteta geološke podloge i tipova zemljišta,
- Planinska područja su dinamična i nestabilna, te se odlikuju i brojnim različitim stadijima sukcesije vegetacije,
- Zbog variranja fizičkih faktora na maloj skali - temperatura, zračenje, vlaga, i izloženost vjetru, snježni pokrivač - brojne različite biljne zajednice se razvijaju na relativno malom prostoru.

Samo područje Prokoškog jezera, bilo je predmet znatnog broja terenskih istraživanja, pretežno u sklopu planine Vranice. Međutim, uglavnom su se terenska istraživanja bazirala na istraživanju, algi, mahovina, vaskularne flore, vegetacije i faune odabranih skupina, ali 2013 godine je vršeno istraživanje ekoloških karakteristika.

2.1. Fitoplankton Prokoškog jezera

Fitoplankton Prokoškog jezera je tokom istorijskog perioda bio istraživani u nekoliko navrata, od koji je svakako vrijedno spomenuti istraživanje Protića (1926) i Kapetanovića (2007) gdje je uočeno da dominira predstavnik klase vatrenih algi (*Dinophyceae*) *Ceratium hirundinella*. Pojedinačno se mogu susresti i vrste modrozelenih algi (*Cyanophyta*) iz roda *Mycrocystis*, zelenih algi (*Chlorophyta*) iz skupine *Chlorophyceae* sa vrstom *Pandorina morum*, te *Zygnematophyceae* sa vrstom *Staurastrum gracile* i rodnom *Spirogyra*, te zlatno žute alge (*Xanthophyceae*) sa rodnom *Tribonema*. Dijatomejske alge su zastupljene sa većim brojem vrsta među kojima su dominirale: *Asterionella formosa* i *Stephanodiscus astrea* var. *minutulus*. Pojedinačno su zastupljene vrste: *Hantzschia amphioxys*, *Nitzschia sigmoidea*, *Amphora* sp., *Neidium* sp., *Merdion circulare*, *Aurirella* sp., *Stauroneis phoenicenteron*, *Diatoma vulgare* var. *capitulatum*, *Naviicula* sp., *Campylodiscus clupeus*, *Diatoma hiemale* var. *mesodon* i dr. Na osnovu rezultata hemijske analize vode vršene 1975. godine Prokoško jezero je pripadalo oligotrofnom tipu.

Nedostatak modrozelenih algi u većem broju, što je inače karakteristika eutrofnog jezera, potvrdilo je izneseno mišljenje da jezero pripada oligotrofnom tipu. Na kraju je potrebno spomenuti da u ovom ekosistemu žive rijetke diatomejske vrste kao što su *Campylodiscus clupeus* i *Surirella spiralis* (Gašparević i Kapel, 1975).

2.2. Zoobentos Prokoškog jezera

Sastav zoobentosa Prokoškog jezera jedino je rađen na osnovu materijala prikupljenih kvantitativnim probama na tri, od ukupno četiri, odabrana lokaliteta u jezeru u toku oktobra 1974. godine (Gašparević i Kapel, 1975). Probe su uzimane Eckmannovim bagerom. Kako je uporedo sa uzimanjem proba vršen i izlov riba koje se hrane životinjskim organizmima, pretežno makroinvertebratama koje ulaze u sastav zoobentosa podaci o nalazu nekih oblika mogu korisno upotpuniti rezultate o kvalitativnom sastavu zoobentosa. Prema pokazateljima uočeno je da su u vrijeme uzimanja proba najbrojnije bile *Trichoptera*, *Hirudinea*. Prisutan je visok procenat predstavnika skupine *Gammaridae*, dok su male brojnosti imale vrste rodova *Sialis* i *Coleoptera* (Gašparović i Kapel, 1975).

2.3. Vaskularna flora i vegetacija Prokoškog jezera

Prostor planine Vranice karakteriše vrlo visok stepen ekoloških specifičnosti. Osim rijetkih biljnih vrsta, na ovoj planini se nalaze staništa velikog broja endemičnih biljnih vrsta i biljnih zajednica. Među posebno interesantnim sa tog aspekta kao što to navode i Lakušić et al (1979) su staništa vegetacije oko snježanika, planinske rudine i vrištine, različiti tipovi šuma subalpskog pojasa, te flora i fauna u i oko vodotoka, kojima je ova planina izuzetno bogata. Visok stepen biodiverziteta flore i vegetacije u oblasti koja obuhvata zaštićeno područje Prokoško jezero je uočen još za vrijeme prvih botaničkih istraživanja koja su na ovom prostoru, kako to navodi Fukarek (1956), vršili Blau (1867) koji je opisao alpske vrste sa planine Vranice u članku objavljenom u časopisu "Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin", te pioniri evropske fitocenologije Ivo Horvat i Bogumil Pawlowski (1939). Kroz

trogodišnji istraživački rad u okviru projekta “Struktura i dinamika ekosistema planine Vranice” Lakušić et al (1979) su prezentirali iscrpan popis ekosistema vegetacije planine Vranice. Također, značajan prilog istraživanju ekosistema planine Vranice pridonijeli su Dizdarević et al (1979). Đug (2003) u okviru doktorske disertacije detaljnije opisuje vegetaciju subalpskog i alpskog pojasa dok Barundanović (2003), također u okviru doktorske disertacije opisuje ekološko-vegetacijsku diferencijaciju lišićarsko-listopadnih šuma planine Vranice. Redžić S. (2007) navodi značajne podatke o sintaksonomskom diverzitet planine Vranice.

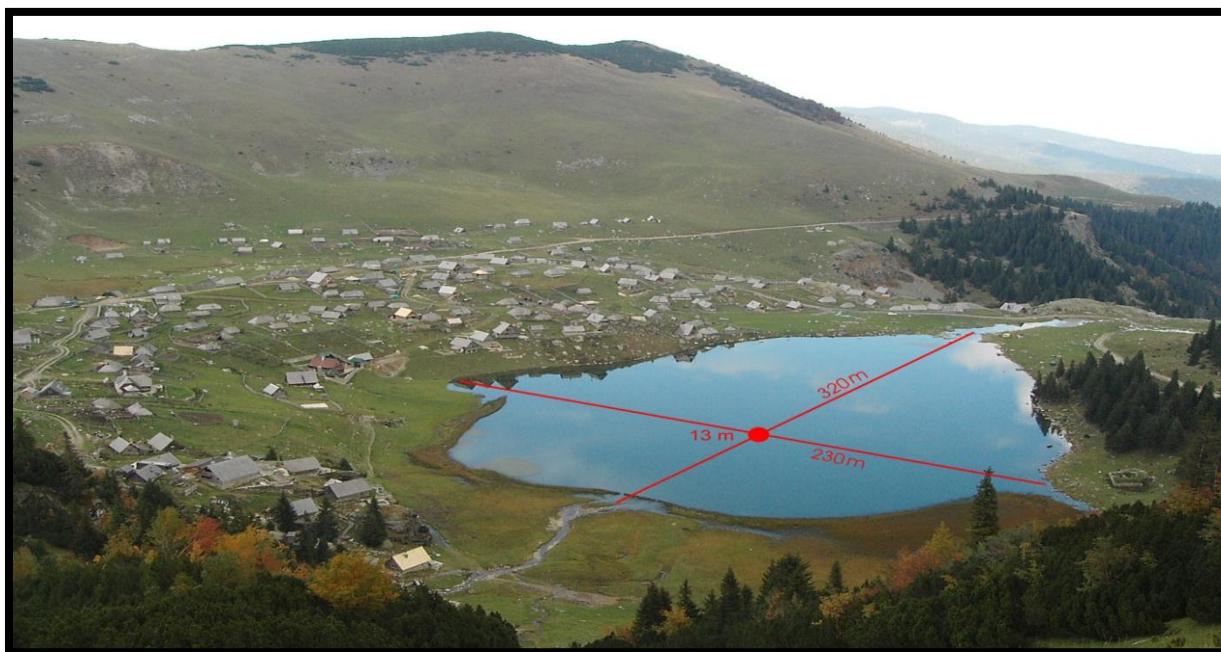
3. GEOGRAFSKI I TOPOGRAFSKI POLOŽAJ PROKOŠKOG JEZERA

Bosna i Hercegovina je zemlja Balkanskog poluostrva, koja naseljava područje Jugoistočne Evrope. Obuhvata šest visinskih zona: savska nizina, obodna terasa, brdovita oblast sjeverne Bosne, oblast srednjih planina, oblast visokih planina, te oblast polja i bila. Oblast srednjih i visokih planina koja zauzima značajnu površinu BiH uključuje planine: Vlašić, Šćit, Vranica, Bitovnja, Jahorina, kao i planine koje čine vododjelnicu prema Jadranskom moru: Bjelašnica, Treskavica, Visočica, Lelija, Zelengora i Volujak.

Planina Vranica pripada grupi visokih planina Bosne i Hercegovine i smještena je na prostoru centralne Bosne oko 50 km sjeverozapadno od Sarajeva. Istom palozojskom geološkom građom se odlikuje kao i planine Dobruška, Zec, Bitovnja, Krušćićka planina, Šćit i Pogorelica, te su one u geološkoj i goeografskoj literaturi često zajedno nazivane kao grupa Vranica. Granice ovog područja uokviruje dolina rijeke Vrbas i dolina rijeke Bosne i njenih pritoka Bistrice i Fojničke rijeke. Sa južne i jugoistočne strane omeđena je planinama Vitreuša (1911 m) i Bitovnja (1744 m). Na zapadu se otvara prema Gornjem Vakufu u dolini Vrbasa, a na istoku se otvara prema Fojnici i dolini Fojničke rijeke. Na sjeveru je oivičena rijekom Mutnicom koja se dalje otvara prema Novom Travniku.

Najviši vrhovi planine su:

- na zapadu - Nadkrstac (2.110 m), sa koordinatama 43° 58' 30" N i 17° 43' 10" E,
- Krstac (2.069 m), sa koordinatama 43° 58' 25" N i 17° 44' 20" E;
- na jugu - Loćika (2.107 m), sa koordinatama 43° 57' 20" N i 17° 44' 55" E,
- Treskavica (2.023 m), sa koordinatama 43° 57' 35" N i 17° 45' 40" E,
- Tikva (1.922 m), sa koordinatama 43° 57' 55" i 17° 47' 10" E;
- na istoku - Stražica (1.806 m), sa koordinatama 43° 58' 15" N i 17° 46' 40" E

Slika 1. Prokoška kotlina sa jezerskom akvatorijom

2.1. Turistički potencijal SP Prokoško jezero

Zaštićeno područje Prokoškog jezera je bogato prirodnim resursima (visoki stepen fizičko-geografske i biološke raznolikosti). Prokoško jezero treba da bude detaljno uključeno u turističku privredu i naučno-obrazovnu funkciju Srednjobosanskog kantona i cijele zemlje. Prema aktuelnim literaturnim podacima i vlastitim zabilješkama iz uvida prijašnjih izleta na Prokoško jezero, kroz razne sekcije i edukacijske sadržaje ustanovljeno je da je turizam na području Prokoškog jezera još uvijek samo izletničkog karaktera (šetnje oko jezera i okolnih planinskih područja, biciklizam, kampovanje), gdje povećan broj posjetitelja tokom ljetnih mjeseci, bez ikakvih naznaka detaljnoj turističkoj ponudi, kako je u većini drugih evropskih i svjetskih zaštićenih područja. Prema tome, u narednom periodu potrebna je znatno veća saradnja između lokalnih zajednica, ministarstva, nevladinih organizacija i lokalnog stanovništva, kako bi se ostvario zajednički cilj i očuvanje datog područja.

3. UTICAJ ANTROPOGENOG FAKTORA

Polazeći od osnovne činjenice da su planinska područja vrlo značajan centar biološke raznolikosti, te da usljed naglih promjena u načinu upravljanja prirodnim resursima ona su najviše izložena gubitku biološke i pejzažne raznolikosti. Ova područja su tokom prošlosti bili suočena sa poremećajima isključivo uzrokovanim prirodnim faktorima, dok danas glavni uzročnici ovih poremećaja su antropogene aktivnosti. Zbog datih problema, European Inter-governmental Consultation on Sustainable Mountain Development je održao 1996. godine u Trentu (Italija) značajnu konferenciju o uravnoteženom razvoju planina gdje je stavljen naglasak na zaključke donesene na Samitu o Zemlji održanom u Rio de Ženeiru da se planinska područja suočavaju sa brojnim problemima, koji zahtjevaju hitne mjere zaštite i

uravnoteženog razvoja. Poslije tog perioda, održan je niz drugih međunarodnih konferencija, kako u Evropi, tako i u Bosni i Hercegovini, gdje je jedno od centralnih pitanja bilo uravnoteženi razvoj planinskih područja.

Područje Prokoškog jezera, što se tiče uticaja antropogenog faktora, može podijeliti na dva perioda. Prvi period, do sredine devedesetih godina kada je uticaj na ovo područje bio neznatan, turističke posjete su bile u granicama vrijednosti, sa malo većim obimom ispaše stoke za vrijeme sezone, dok stambenih objekata nije bilo, izuzev nekoliko katunskih objekata koji su služili za smještaj stočara tokom perioda ispaše stoke. Drugi period, nastupa iza sredine devedesetih godina, kad su ovi ekosistemi vrlo ugroženi usljed brojnih poremećaja uzrokovanim ljudskim aktivnostima, kao što su: acidifikacija i nitrifikacija, deforestacija, ispaša stoke iz cijelog regiona, povećani broj turističkih posjeta bez ikakve kontrole i nadzora, masovno uništavanje brojnih ljekovitih, aromatičnih, rijetkih i ugroženih vrsta kroz branje i slične aktivnosti, tako da su mnoge dovedene do samog ruba egzistencije, naprimjer srčanik, lincura (*Gentiana lutea* L. ssp. *symphyandra* (Murb.) Hayek) koji se nalazi na predloženom popisu rijetkih i ugroženih biljnih vrsta pod oznakom V (ugrožena ili ranjiva vrsta), ali se nalazi na Crvenoj listi biljaka Europe pod oznakom VU – osjetljiva, tokom prošlosti je bio u znatno većoj brojnosti nego danas, budući da se tokom ljetnog perioda čak i cijele familije upućuju na područje Prokoškog jezera na kampovanje, gdje sakupljaju i prodaju datu vrstu, radi primamljive cijene na tržištu. Takođe je primjetna prekomjerna eksploatacija biljnih plodova, a posebno borovnice *Vaccinium myrtillis* i brusnice *Vaccinium vitis idaea* koje sakupljači beru na način da se veliki dio roda uništi još dok nije dovoljno zrel. Prilikom eksploatacija predstavnika flore i faune ne vodi se računa o tome da isti predstavljaju prirodne vrijednosti i neprocjenjivo blago Bosne i Hercegovine.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Od posebnog su značaja istraživanja vršena tokom 2013. godine gdje su obuhvaćene ekološke karakteristike i održivi razvoj SP Prokoško jezero. Analizom prikupljenih podataka je izvršena nakon anketiranja i obavljenih intervjuua. Ukupno je anketirano 309 ispitanika, od tog 100 starosjedilaca Prokoškog jezera koji su odgovarali na pitanja vezana za stanje Prokoškog jezera u periodu 1980-1990. godina. Druga skupina ispitanika, ukupno 209, su stanovnici općina iz čijih pravaca se može doći na Prokoško jezero, kao i stanovnici drugih dijelova Bosne i Hercegovine koji su upoznati sa stanjem Prokoškog jezera, bilo iz štampe, medija i putem interneta. Isti su odgovarali na pitanja o trenutnom stanju zaštićenog područja te predlagali mjere koje vode u smjeru stvaranja i poboljšanja programa održivog razvoja na lokalitetu spomenika prirode Prokoško jezero. Pored 309 anketiranih, izvršeni su intervjui sa predstavnicima vladinog sektora, koji su odgovarali na pitanja o zaštićenim područjima i održivom razvoju kao i pravcima djelovanja vladinog sektora. Takođe vršeni su intervjui i sa predstavnicima nevladinog sektora koji su odgovarali na pitanja o zaštićenim područjima i održivom razvoju kao i konkretnim koracima nevladinog sektora u stvaranju ambijenta održivog razvoja. Neophodno je istaknuti, da su rezultati istraživanja obuhvatili sve one podatke do kojih se došlo tokom istraživanja, ali i analize dostupnih podataka, o predstavnicima flore i faune (kosmopoliti i endemi), neplansko iskorištavanje ljekobilja šumskih plodova, gljiva, uzrocima degradacije prirodnih ekosistema, održive turističke mogućnosti, ugostiteljstvo, biofarming, uzroci smanjivanja površine jezera, eutrofikacija jezera, odlaganje otpada i mnogobrojni problemi koji se javljaju kao prijetnja istom.

4.1. Analiza rezultata anketnog upitnika starosjedilaca SP Prokoško jezero o zaštićenim područjima i održivom razvoju

Prilikom anketiranja starosjedilaca SP Prokoško jezero najveći procenat ispitanika je starosne dobi od 56 do 60 godina, njih ukupno 51%, potom slijede ispitanici starosne dobi do 55 godina, ukupno 47%, dok najmanji procenat otpada na starosnu dob preko 60 godina, svega 2% ispitanika. Većina ispitanika su mišljenja da je u periodu 1980-1990. godine stanje prirodnih resursa na lokalitetu SP Prokoško jezero bilo na zadovoljavajućem nivou, da su se prirodni resursi koristili na održiv način.

4.2. Analiza rezultata anketnog upitnika širokog spektra javnosti o zaštićenim područjima i održivom razvoju

Anketiranje širokog spektra javnosti o zaštićenim područjima i održivom razvoju obuhvatila je ukupno 209 ispitanika iz čitave Bosne i Hercegovine (od čega je najveći broj sa prostora SBK-a), iz različite starosne dobi, različitog nivoa obrazovanja i različitog socioekonomskog statusa, radi boljeg sagledavanja višestrukog niza faktora (od educiranosti stanovništva, preko posjećenosti zaštićenih područja BiH, pa sve do uviđanja glavnih problema zaštićenih područja u Bosni i Hercegovini, s akcentom na SP Prokoško jezero). Anketirani građani su imali različita mišljenja i stavove kada je u pitanju SP Prokoško jezero, mada su se skoro svi složili sa jednom činjenicom, i to da je ovo područje atraktivna turistička destinacija bez obzira na destruktivno antropogeno dejstvo te da se treba raditi u pravcu održivog razvoja gore pomenutog lokaliteta.

4.3. Analiza rezultata anketnog intervjua vladinog i nevladinog sektora

U sklopu ovog istraživanja bili su uključeni predstavnici vladinog sektora u SBK, predstavnici ministarstava i općine Fojnica. Prilikom intervjuisanja pomenutih predstavnika vladinog sektora primjećeno je da najveći dio odgovornosti stoji na Ministarstvu prostornog uređenja, gradnje, zaštite okoliša, povratka i stanbenih poslova. Naime, nakon donošenja Zakona o proglašenju SP Prokoško jezero 2005. godine kao i Plana upravljanja SP Prokoško jezero 2006., sve aktivnosti su u nadležnosti gore pomenutog Ministarstva koje je trebalo iznaći način da se krene sa implementacijom Zakona o proglašenju SP Prokoško jezero kao i Plana upravljanja pomenutog lokaliteta. Obzirom da nema primjene Plana upravljanja ne postoji ni monitoring na SP prokoško jezero. Predstavnici Vladinog sektora svjesni su činjenice da na lokalitetu zaštićenog područja vlada prilično loše stanje tipa bespravne gradnje, direktno ili indirektno ugrožavanje jezerskog bazena, ali i cijelog lokaliteta antropogenim uticajem.

Prijedlog mjera za djelovanje na liniji održivog razvoja na ovom lokalitetu jeste:

-sprečavanje bespravne gradnje u nukleusu, uklanjanje postojećih bespravno napravljenih objekata, regulacija vodosnadbjevanja jezera svježom vodom, sprovođenje Zakonskih akata i Plana upravljanja... Prilikom intervjua sa predstavnicima nevladinog sektora primjetno je da su vršeni uticaju na vladin sektor kada je u pitanju zaštita SP Prokoško jezero, donošenje Zakona o proglašenju kao i Plana upravljanja. Isti su naglasili da su različitim edukativnim programima uticali na razvoj svijesti građana o značaju zaštićenih područja. NVO je pokrenuo inicijativu, finansirao studiju uticaja, učestvovao u izradi Zakona, vršio promociju prirodnih

vrijednosti lokaliteta u cijelom SBK. Uzeto je učešće u izradi Plana upravljanja koji je usvojen 2006. Jedini mogući i učinkoviti koraci su hitna primjena plana upravljanja u smislu otklanjanja uzroka zagađivanja jezera. Prvi korak bi bio da Vlada uspostavi Javnu ustanovu koja bi bila locirana na lokalitetu SP Prokoško jezero. Jezero je moguće reanimirati, postoje planovi za to, ali niko neće finansirati dok ne krene implementacija Zakona o proglašenju SP Prokoško jezero. Posebno je bitno naglasiti da postoje finansijska sredstva za ovu namjenu u Fondu, koji od prošle godine dobija sredstva od Fonda za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

5. KONKRETNI KORACI LOKALNE ZAJEDNICE

Nakon brojnih javnih kampanja, istraživanja i uticaja s ciljem zaštite SP prokoško jezero 2014. Godine općina Fojnica, je spoznala da je krajnje vrijeme da zaštiti jedno do tada od najugroženijih područja na svojoj općini. Pristupilo se zaštiti i sanaciji. Prema podacima sa zvanične stranice općina Fojnica krenulo se sa aktivnostima na način da se pokuša sanirati jedan dio tačnije prostor Prokoškog jezera na izlazu gdje ističe voda iz jezera. Primarni cilj ove aktivnosti jeste vratiti nivo jezera na stanje kako je nekad bilo. Izvođenje radova je vršeno u jesen na način da se zatrpa dio jezera, a krajnji cilj jeste podizanje nivoa jezera između 40 i 50 cm, a što je uspješno i realizirano.

Sljedeće aktivnosti su bili u smjeru zaustavljanja stihije divlje gradnje, uklanjanje nakupljenih krutih čestica i materijala koje su gomilane nekoliko godina. Takođe na listi primarnih aktivnosti je bilo i rješavanje kanalizacione mreže, a samim time i smanjenje ulijeva fekalnih voda i drugih zagađujućih materija u jezerski bazen. Takođe je vršeno uređenje i sanacija dijela prilaznog puta u dužini 16 km, zatim je uspostavljena čuvarska služba koja vodi računa o tome da ono što je urađeno do sada ostaje u funkciji i da se vrši sprečavanje destruktivnog djelovanja na lokalitetu zaštićenog područja. Takođe postoji plan aktivnosti za naredni period koji ide u smjeru vodosnadbjevanja katuna na način dovoda vode sa obližnjeg lokaliteta, a izvornu vodu vratiti jezeru kao što je to nekad bilo. Posebna pažnja će se posvetiti na poboljšanju turističke ponude kroz usluge koje mogu ponuditi domaćini gdje će i sam organ upravljanja imati važnu ulogu. Takođe prema navodima predstavnika općine na ovom lokalitetu i dalje egzistira endemična zaštićena vrsta iz roda daždevnjaka triton kojoj će i dalje biti simbol datog lokaliteta.

6. ZAKLJUČAK

- Zaštićena područja u Bosni i Hercegovini su još uvijek na niskom stepenu zaštite i upravljanja.
- Jedno od zaštićenih područja je i lokalitet Prokoškog jezera koji je destruktivan antropogeni uticaj je na visokom nivou te ide na liniji osiromašivanja prirodnih bogatstava, a tome u prilog svjedoče istraživanja provedena na ovu temu.
- Obzirom da se radi o područjima koja se rijetko sreću u Evropi brojni ljubitelji prirode i istraživači su počeli kampanju s ciljem očuvanja zaštićenih područja.
- Odgovorna okolinska politika je primjećena u općini Fojnica gdje je nizom aktivnosti lokalna zajednica preuzela upravljačku ulogu i realizirala brojne aktivnosti koje imaju za cilj urediti zaštićeno područje u skladu sa međunarodnim pravilima.

- Takođe je napravljen plan aktivnosti koji će od ovog lokaliteta napraviti atraktivnu turističku destinaciju, uz očuvanje prirodnog ambijenta.

7. LITERATURA

- [1] Barudanović, S. (2003). Ekološko-vegetacijska diferencijacija lišćarsko-listopadnih šuma planine Vranice. Doktorska disertacija. Univerzitet u Sarajevu.
- [2] Čičić, S., Pamić, J. (1979) Geologija Bosne i Hercegovine. Knjiga I: Paleozojske periode. Geoinženjering. Sarajevo.
- [3] Čičić, S., Pamić, J. (ed.) (1977). Geologija Bosne i Hercegovine. Knjiga III: Kenozojske periode. Geoinženjering. Sarajevo.
- [4] Dalmatin, M., Čukteraš, M., Adžaić, A., Arapović, A. (2010). Zaštićena područja i okolišne politike u Bosni i Hercegovini. Centri civilnih inicijativa i ekološka udruga „Lijepa naša“ Čapljina.
- [5] Dizdarević, M. Lakušić, R., Pavlović, D., Abadžić, S. (1979). Pregled ekosistema planine Vranice u Bosni, Drugi Kongres ekologa Jugoslavije, vol. I, 435-469.
- [6] Đug, S., Drešković, N. (2006). Plan upravljenja Spomenikom prirode prokoško jezero.
- [7] Đug, S., Drešković, N., Adžaić, Z. (2007). Kako javno zagovarati zaštitu prirode u BiH? Legislativa i metodologija. Centri civilnih inicijativa, Sarajevo.
- [8] Gašparević, R., Kapel, T. (1975). Ekspertska studija Prokoškog jezera. Fond stručne dokumentacije Republičkog centra za zaštitu prirode. pp. 1-23, Sarajevo.
- [9] Lakušić, R., Pavlović, D., Abadžić, S., Kutleša, L., Mišić, Lj., Redžić, S., Maljević, D., Bratović, S. (1979). Struktura i dinamika ekosistema planine Vranice u Bosni. Drugi kongres ekologa Jugoslavije, Zbornik radova 1: 607-714.
- [10] Redžić, S. (2007). Syntaxonomic diversity as an indicator of ecological diversity – case study Vranica Mts. at the Central Bosnia. *Biologia, Section Botany* 62: 173-184.
- [11] Sitarz, D. (ed.) (1994). Agenda 21: The Earth Summit Strategy to Save Our Planet. Earth Pr
- [12] Tolja, N. (2013). Spomenik prirode Prokoško jezero u funkciji održivog razvoja. Magistarski rad. Internacionalni Univerzitet u Travniku, Travnik.
- [13] <http://www.fojnica.ba/2014/08/07/rad-i-red-na-proko-kom-jezeru.html>